

Янніс Ріцос на запорізькій сцені

Творчість грецького поета Янніса Ріцоса (1909 — 1990) вже стала класикою XX сторіччя. Вважається, що його драматичні монологи не пристосовані для сцени, але вдалі постановки є у Франції, Росії, в Україні та Греції. У репертуарі знаменитої Аспасії Папанасіу (ця актриса вважається національним скарбом Греції) чимало п'єс поета. Неодноразово театральні фестивалі, присвячені творчості Ріцоса, проходили в Москві та Санкт-Петербурзі.

У драматичних поемах Я. Ріцоса розглядаються взаємовідносини особистості та суспільства, особистості та історії, проблеми свободи та необхідності як відображення найтонших рухів вразливої душі. Їх населено образами давньогрецьких міфів, але герої мають знання та досвід сучасної людини.

«Янніс Ріцос для нас — янгол-хранитель, — розповідає художній керівник театру-лабораторії «Vie» Віктор Попов. — Це культова постать у нашому колективі. Завдяки йому ми стали відомими і в своєму місті, і в столицях — прем'єра «Хрисотеміди» пройшла у Московському театрі на Таганці. Медитативні тексти Ріцоса, на мій погляд, є найбільш вдалим втіленням цікавості Заходу до культури Сходу. Вони дозволяють вирватися з гнітючої дійсності до реальності високої думки... Велику допомогу в реалізації творчих задумів нам надав Клім (Володимир Клименко), відомий театральний педагог та режисер, володар вищої театральної нагороди Росії «Золота маска».

«Орест»

Новий спектакль, прем'єра якого відбулась на закритті другого стаціонарного сезону (вже другий рік «Vie» мешкає у власному приміщенні на острові Хортиця, ремонт якого було зроблено за участю й творчої групи), став для театру не просто етапним — він відкрив нову висоту творчої роботи.

«Орест» — авторський проект актора Сергія Цевельова, постановка — Віктора Попова. Можна сказати, що робота над образом йшла багато років, ще зі спектаклю «La vie». Але спектакль, який грався сім років тому, був сценічним дійством, що звело у цілісний твір драматичні монологи, об'єднані експериментальним шля-

ПОКЛИК ВИСОКОГО СТИЛЮ ДАВНЬОЇ ТРАГЕДІЇ

«Орест» на сцені Запорізького муніципального театру-лабораторії «Vie»

хом у діалоги. Тепер же кожен монолог виростає у самостійний спектакль, має своє сценічне втілення. Що приємно, новий спектакль не повторив вже усталену «Хрисотеміду» — постановки за творами одного автора відрізняються кардинально. Якщо «Хрисотеміду» можна порівняти з проникливою сповіддю-молитвою, то «Ореста» — зі справжнім бойовиком з елементами трилера (в кращому розумінні таких жанрів). При цьому в обох постановках зберігається рівень високої давньогрецької трагедії.

Сценографія, світловий та звуковий ряд спектаклю (як завжди у «Vie») відпрацьовано із кінематографічною точністю. Недарма в програмці вистави виокремлено «світложивопис» — його розробили Сергій Цевельов та Віктор Попов. Дія починається в повній темряві... Ніч, місяць, що визирає з-за хмари та через люстра висвітлює дійових осіб, кривавий схід сонця, коли світило завмирає, як сконцентрований жах неминучої помсти... Декорації зроблено з поліетиленової плівки, точніше, це — драпування звичайних в театрі речей: світильника, крісел. Напівпрозора завіса ніби відділяє той світ, звідки прийшли Орест та Пілад, від того простору, де їм доведеться діяти. Так само вивірявся й звуковий ряд спектаклю — від повної тиші (її «кілька видів» — від спокійної нічної до передсвітанкової моторошної) до музичних сторінок. Пісня, що звучить наприкінці вистави, точно співпала з голосовим тембром виконавця головної ролі та із сюжетним ходом спектаклю. Асоціативно ж творцям вдалося розширити простір дії від замкнутого приміщення театру

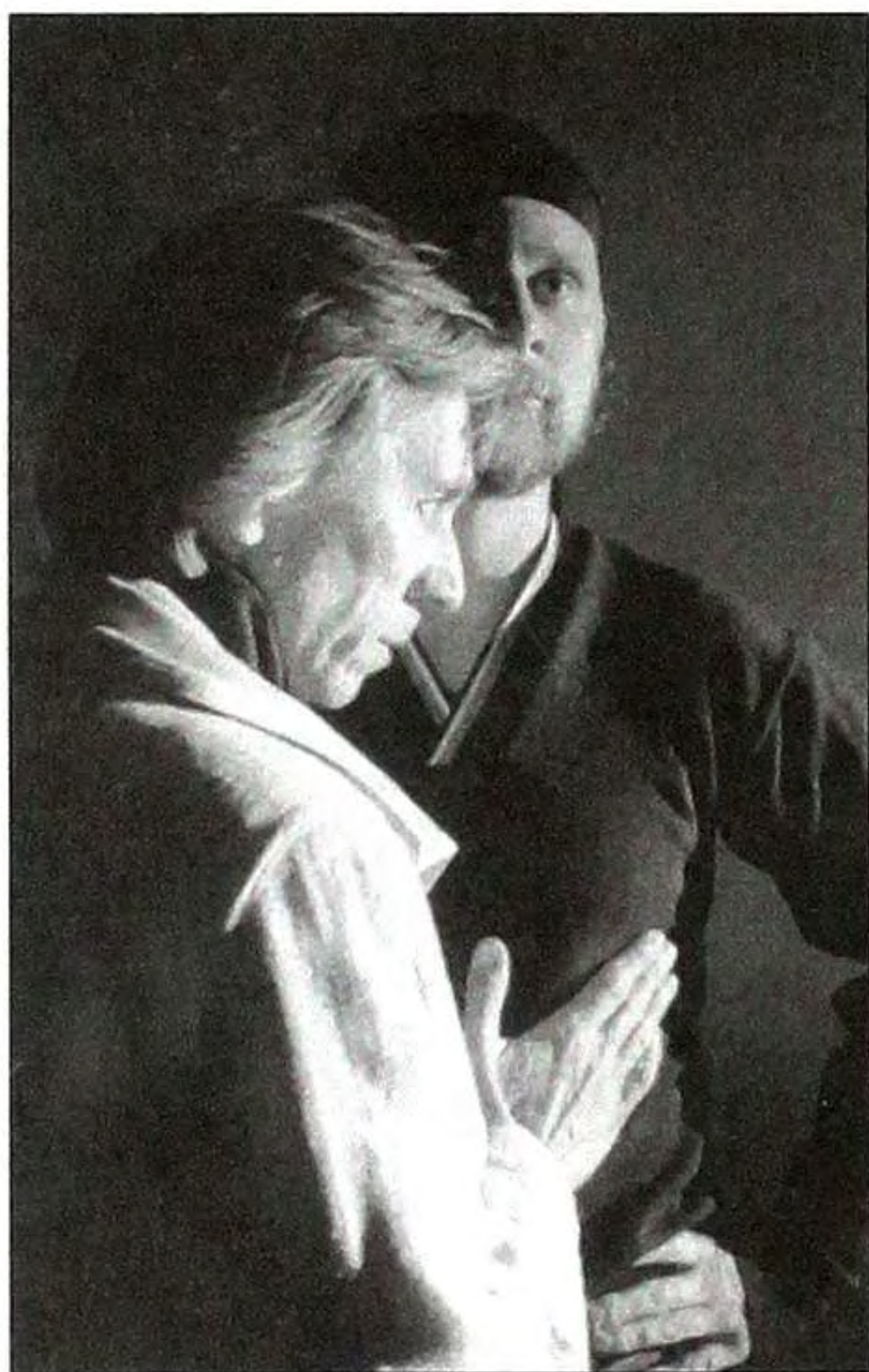

Театр «Vie»

існує дев'ять років і майже стільки ж працює з творами поета Янніса Ріцоса. Постановка «La vie» (1992 рік) не лише дала назву новому творчому об'єднанню, але й відкрила кілька напрямків його роботи. Спектакль «Хрисотеміда», в якому працюють актриса Любов Фріган та музикант Віталій Фесенко, приніс виконавиці головної ролі регіональну премію «Січеславна» та найвищу театральну нагороду України, премію ім. М. Заньковецької. Два роки тому театр запропонував фондові «Відродження» проект проведення фестивалю за творами Ріцоса в Запоріжжі, але фінансового забезпечення тоді не знайшлося.

■ Сцени з вистави «Орест». Запорізький муніципальний театр-лабораторія «VIE»

Фото Олени Піддубної.

до безмежної грецької ночі, від 70 хвилин спектаклю до безкінечності історії...

Орест та Пілад

Історія сім'ї царя Мікен Агамемнона стала підґрунтям для багатьох творів мистецтва. Моральний конфлікт, коли син (Орест) має помститися за вбивство батька (Агамемнона), покаравши на смерть власну матір (Клітемнестру), та ще й з передбаченням неминучого довічного переслідування безжальних іриній привертає увагу багатьох віків. У творчості ж Я. Ріцоса герої міфів, зберігаючи «давньогрецький» конфлікт, переживають його на тій же духовній висоті, але вже на сучасному рівні знань та понять.

Актор Сергій Цевельов проводить свого Ореста краєм безодні божевілля та шляхом страждання до усвідомлення необхідності виконання пророкованої помсти.

«Хотілося б створити спектакль та персонаж багатоплановими, — говорить Сергій Цевельов, — що надасть можливість кожному глядачеві знайти щось цікаве. Дехто співпереживає Орестові, хтось просто бере до відома той потік слів та образів, крізь який він проходить. «Орест» — дуже театральна річ. Тут можна знайти пряме відображення переживань актора перед виходом на сцену. Але в той же час це історія загальнолюдська. Момент вибору, усвідомлення необхідності — досить актуальні теми, до яких час від часу піднімається кожен».

Роль Пілада виконує Євген Дзига. Він увійшов два роки тому до складу трупі та органічно «співпав за духом» з умовами експериментального театру «Vie». Хоча Пілад у виставі не промов-

ляє жодного слова, ще й тримається ніби поза центром уваги глядача, інакше ніж другою головною цю роль не назвеш. Пілад не лише слухає весь нічний монолог свого друга та двоюрідного брата, не лише реагує на рухи його душі. Він, по суті, є та вісь, на вістрі якої балансує Орест, те дзеркало, в якому відбиваються його переживання, та дека, яка «озвучує» вібрації «струни» — Ореста. Він буде поруч і в роки вигнання та безумства, він залишиться в сім'ї друга після повернення на мікенський трон.

Ще один персонаж — голос Електри, який оплакує батька, кличе до помсти. Актриса Ірина Немельяйнен використовує для монологу п'єсу Самюеля Беккета «О, щасливі дні...», поставлену в театрі наприкінці 1998 року. Неймовірно, але оплакування виявилось просто «рідним» для нової постановки... Роль нічного сторожа виконує Дмитро Московцев. Він з'являється з радіоприймачем та пістолетом, і це теж нікого не дивує...

З небес на землю

Після такого спектаклю, слово честі, не хочеться повертатися до буденного. Але що з ним зробиш, коли навіть таку, дуже скромну за витратами постановку зроблено всупереч сьогоденнішньому ставленню держави до мистецтва. Театр — державний, але грошей на нові вистави не виділяється, меценатство також не квітне буйним цвітом на запорізькій землі. Декорації, монтаж, світло, звук — все це актори роблять разом з технічним персоналом. Хотілося б бачити в цьому театрі сучасну апаратуру, яка б відповідала авангардності постановок.

Спектаклі «Vie» вельми перспективні у фестивальному плані, але виїхати кудись — проблема... Та якщо вже цей колектив кудись завітає, без призиву не повертається. З міжнародного фестивалю в Енергодарі театр приїхав з двома золотими дипломами та одним «Рудим дзвоником»... Актриса Любов Фріган з успіхом взяла участь у драматичних читаннях творів Ріцоса у Москві, театр також запрошено туди.

У наступному сезоні «Vie» готує нову постановку за драматичною поемою Янніса Ріцоса «Єлена». Головну роль виконуватиме Ірина Немельяйнен. Спектакль обіцяє бути на диво красивим...

І знов у височінь

Запорізький муніципальний театр-лабораторія «Vie» пропонує театральній громадськості країни втілити в життя проект міжнародного фестивалю «Грецький театральний марафон» на конкурсних засадах, присвячений творчості Я. Ріцоса. Драматичні монологи цього автора надають можливість взяти участь у фестивалі не лише колективам, а й акторам (з моноспектаклями). Мета проекту — підвищення духовності та майстерності акторів шляхом опанування високоякісного драматичного матеріалу. В часи вимушеної комерціалізації фестиваль має зацікавити саме виконавців, що прагнуть вдосконалення, звернення до первісних джерел культури.

В активі вже є детально розроблений план заходу, гостинне приміщення театру, підтримка СТДУ, Грецької ради Запорізької області. Після проведення фестивалю заплановано турне кращих вистав Україною та Грецією. Проект принципово некомерційний. Експериментатори з провінції чекають відгуку столиці на кинуту «рукавичку».